

DEMOKRACIJA

Leto IV. - Štev. 39

Trst - Gorica 6. oktobra 1950

Izhaja vsak petek

Kam merijo?

Srečal sem prijatelja, ki je začel ugovarjati našemu opozorilu, s katerim smo pokazali na splet-karjenje, naperjeno proti Slovenski demokratični zvezi. Čemu opozorjamo? Saj so vendar ljudje izkušeni, saj vedo, kaj delajo. Nihče se ne bo pustil po nasprotnikih tako neumno izrabljati.

Res je, dragi prijatelj. Zavestno najbrž nihče ne bi tega delal, čeprav se v teh današnjih pokvarjenih časih ne bi smeli prav nič čuditi, ako bi pri takem umazanem opravilu našli tudi take ljudi. Toda veliko lažje bo dobiti večje ali manjše število takih, ki bodo podzvestno nasledili nastavljenim li-manicam in nehoti pomagali so-vražniku pri njegovem razdiral-nem delu, ki ga je tako zvit u-smeril proti Slovenski demokratični zvezi. Taki, nič hudega misleči ljudje se potem razvamejo, pre-pričani, da se bore za svojo stvar in svojo idejo, ter se pri tem prav nič ne zavedajo, da se prav za prav nehoti pokoravajo edini palci spretnega komunističnega di-rigenta. Tem ljudem so veljale na-še besede. Zavestnim krivcem in grešnikom itak ni govori!

Ko bi bil naš življenjski politični tako izkušen, kakor nas je prepričeval naš prijatelj, potem bi bil naš opomin res neumestno. Toda ponovno lahko ugotovimo dokaj primerov, ki dokazujejo prav na-sprotno. Podali bomo samo dve sliki in vsakdo si bo lahko na njihovi osnovi v svoji bližnji okolici poiskal žive primere, ki mu bodo pojasnili naše besede.

V čem so zapopadene najvažnejše oznake zrelosti za politično delo?

Prvič je znano, da je politično delo nujno skupno delo. Pri njem sodeluje mnogo ljudi in če zaradi tega mora biti vsak sodelavec v vsakem trenutku pripravljen na prilagoditve in popuščanje. Vedeti mora, da ne bo vedno in povsod veljala samo njegova. Več glav več ve in marsikdaj se mu bo zgo-dilo, da ne bo našla njegova mi-sel med političnimi prijatelji prav takega odobravanja, kakršnega je pričakoval. Kdor se bo začutil v takem primeru osebno užaljenega, ter bo nato podobno kakor razva-žen otrok vrgel vse od sebe in de-jal »Pa grem!«, tak ne dokazuje politične zrelosti in ni za skupno delo.

Roko na srce, prijatelj! Ali ni med tržaškimi Slovenci kar precej takih politično nezrelih razva-jencev?

Drugič pa moramo vedeti, da presega politično delo po svoji pomembnosti in širini okvir domačega hišnega praga. Tu gre za narod, ne pa zgolj za širše ali ožje sorod-stvo! Kdor prenaša svoje družin-ske prizadevanje, ki so običajno ze-lo pristranske narave, na politično področje in so mu ta njegova ču-stva merodajna za njegovo poli-tično zadržanje in delovanje, ta s tem nujno kaže svojo ozkost. Tak človek se še ni povzpел do tega, da bi ločil splošno od osebnega. Zanj neha vsaka jasnost tam, kjer je osebno prizadet, pa naj bo to pozdrav s prijetnim poklonom, premajhna pozornost do njegovih ali pa otrokova petica v šoli. Ka-ko je to pritrlikavo!

Toda tudi taki ljudje hodijo po tržaških ulicah in tudi to je poli-tična nezrelost. Saj so iz podobnih malenkostnih razlogov, ki jih je samo njihova osebna preobčutli-vost tako bolešno napihnila, ne-kateri pripravljati, grešiti celo nad svojo narodnostno in jezikovnostjo in ne samo nad svojim političnim prepričanjem! Ničev razlog jim za-dostuje, da zapuste politično sre-dino, v kateri so delali, da se iz-premeže iz delavca v nerpača, da prepišejo svojega otroka s šole na šolo!

Sicer pa ni to samo naša tržaška bolezen. Razširjena je bolj ali manj povsod, toda vedno je znak politične nezrelosti. Nevarno pa je, da se je prav pri nas na Tržaškem v zadnjih letih ta bolezen še prav posebno razvila.

Nit čudnega. 25 let brez demo-kratičnega političnega izživeljanja ne more miniti brez posledic. Kar je bilo v tem času izpuhjenega, se bo samo s časom lahko nadokna-dilo.

Tega se dobro zavedajo posebno sovražniki odločnega demokratičnega in protikomunističnega gibanja tržaških Slovencev. Sorazmer-na lahkota, s katero »vzbujajo v nekaterih poedincih s svojim pri-šepetavanjem nezadovoljstvo, ki dovede take posameznike najprej do tega, da se umaknejo od poli-tičnega dela, kasneje pa da zaide-jo celo na politična stranska, kre-pi pri nasprotnikih načelne in stvarne politike Slovenske demo-kratske zveze varljivo upanje, da

STVARNOST

38. vzporednik ni ovira za zmago demokracije

KITAJSKA SATELI TSKA STVARNOST

ki na Koreji so globoko presunili zahodne demokratične države in jih opozorili na nevarnosti, ki se jim izpostavljajo, če bodo vsak varnostni ukrep podrežale nihanju Geigerjeve naprave in podvzemale

varnostne ukrepe kot bi vgriznile v kisljo jabolko.

Morda lahko z razumevanjem spremljamo neodločno tipanje azijskih držav, ki v korejskem vprašanju dajejo prednost narodnim o-

svobodnim nagibom in tem zanje odločilnim stvarnim razlogom, ki jih skleče spominjajo na svojo stoletno borbo za svobodo in zedinjenje, podrežajo današnje stvarnosti, ki je za ostali svet plat zvona poleg splošnega preplaha zaradi grozeče tretje svetovne vojne.

Da se pojavlja malodušnost in oklevanje na zahodni strani, je pa zares nerazumljivo, ko smo ugotovili, da je zaradi padca kapitalistične odpornosti nastala v svetu tolikšna vrzel, ki samo opogumja komunistični totalitarizem k napredovanju in zmagovitemu pohodu v smeri manjšega odpora.

Danes je stvarna presoja prilik in dejanj glavno vodilo, ki mora voditi v težavnem položaju vse demokratične zahodne sile.

Zato kot demokrati v borbi za zmago človeških in demokratičnih svobodnih in Svobodnem tržaškem ozemlju, stisnjeni na ozke mprostori ob vrzeli, ki je zanjala pod nami sprčo propada kapitalistične borbenosti in pojava komunistične grožnje nad našo ožjo in širo domovino, pozdravljamo sklep voditelja vojaških sil Organizacije združenih narodov na Daljnem vzhodu Mac Arthurja, da ga namišljena in zastrela ovira ob 38. vzporedniku ne bo ustavila, zaradi česar je dal nalog svojim edincem, naj jo prekorajajo, čim bodo pripravljene za začetek drugega dela demokratične osvobodilne vojne v korist korejskega ljudstva. Glavna skupščina OZN je istovestno z izglasovanjem z nad dvetretjinsko večino glasov dala Mac Arthurju nalog, naj raztegne na Korejo načela demokratičnih in človeških svobod, s čimer je dala tih pristank njegovemu sklepu o prekorajenju 38. vzporednika.

O prepovedi komunističnih strank v svobodnem svetu

Delavnosti demokratičnih vlad v svobodnem svetu proti komunističnim petokoloncem so postale v zadnjem času vse resnejše in učinkovitejše. V ZDA, na Angliškem, v Belgiji, v južnoameriških državah, v Nemčiji in Italiji prihajajo državniki in njihovi narodi do spoznanja, da je neobhodno potrebno nekaj storiti proti komunističnim zarotnikom, če hoče svobodni svet svojo svobodo tudi ohraniti.

Vprašanje je, kakšen naj bi bil postopek proti zločinskemu rovanju tujih plačancev, da bi pri tem ne kršili osnovnih demokratičnih načel, to se pravi, da ne bi enostavno posnemali odvratnih nasilstev, s katerimi so komunisti v zaslužnih državah izbrisali zadnjo sled demokracije.

Demokratična načela narekujejo, da v neki svobodni državi lahko prepovedo stranko, kateri so dokazali (ne po komunističnih merilih), da je že po naravi zločinska, da razširja nauk, po katerem je zločin proti posamezniku ali proti državi dovoljen. Takih naukov bi v sami zasnovi marksizma, tudi pri najskrbnejši raziskavi, objek-tivno ne mogli izslediti. Toda marksisti so eno, stalinisti in leninisti pa drugo!

Razkol v ruski socialdemokratični stranki je nastopil, ko je Lenin l. 1903 na londonskem kongresu stranke vsilil enemu delu privržencev vodilo, da velja za pripadnika partije samo najožji krog aktivnih zarotnikov. »Tovariš Trocki«, je dejal takrat Stalin, »je pozabil, da mora biti partija prednja straža, vodnica ogromne množice delavskega razreda, ki pa ne pripada partiji in ji tudi ne sme pripadati! S tem je Stalin odpravi vsako obliko demokracije v stranki.

»Moralno je vse, kar služi svetovni revoluciji, nemoralno pa tisto, kar dosegajo tega cilja zavrta! To je Leninov nauk. Z njim je Lenin potvoril klasični marksizem. Kar je Lenin le z obotavljanjem poskušal obuditi k življenju, to je Stalin brezobzirno in s trinoško doslednostjo uzakonil. Lenin je od Marksa prevzel načelo »historičnega materializma«. Tudi Marks je namreč učil, da je potek zgodovinskih dogajanj zasnovan na dialek-

tični nujnosti, to se pravi, da mora bodoča državna tvorba brezrazredne družbe tako rekoč nastati sama po sebi. Na podlagi te teorije je Lenin med revolucijo leta 1917 odločno zastopal mnenje, da v Rusiji treba uvesti najprej reformirano meščansko obdobje, ki da ga ni mogoče preskočiti. Zato je bil Lenin močno razočaran, ko so delavski in vojaški sovjeti preko njegove volje preganjali in pobijali lastnike in ravnatelje poljedelskih in industrijskih obratov.

Kljub temu stališče je Lenin na drugi strani zastopal mnenje, da je mogoče in celo zaslužno pospeševati zakoniti potek zgodovinskih nujnostnih dogajanj. S to teorijo je že l. 1903 opravičeval svoje zahteve po odstranitvi vsakega demokratičnega izživeljanja in izraževanja svobodne volje v partiji, češ da demokratična razpravljanja samo slabijo aktivno moč partijskih močnikov. S tem naukom je tudi nešteto zločinov v Rusiji, ki naj — po njegovem — pospešujejo revolucijo.

Rekel smo, da je Lenin po svoji naravi le z obotavljanjem uvažal v prakso svojo novo nasilniško doktrino, zato pa si jo je Stalin postavil kot svojo najvišjo državno modrost. Stalinova vodilna misel o vodstvu države — ki je dobila svojo dokončno obliko po l. 1927 dalje, da je likvidiral NEP — je utemeljena na veri, da je treba fatalistično zgodovinsko nujnost, po kateri poteka razvoj po tirih dogmatične usodnosti, z vsemi sredstvi pospeševati. Končno stoji — kakor pri Hitlerju — pred komunističnim človeškim rodom tisoletni raj, ki ga je treba čimprej doseči. Če zločini lahko pripomorejo k uresničitvi raja na zemlji, se jih je treba pač posluževati.

Komunistična praksa — in ne Marksov nauk — je ustvarila vero v raj na zemlji. Razumljivo je tudi za najbolj gorečega komunističnega apostola, da ni mogoče v nedogled neopravičeno množiti zločinov proti človeštvu; ni mogoče kar tjavendan enostavno nagnati 15 milijonov ljudi v koncentracijska taborišča, niti odstranjevati in pobijati ljudi kar po tekočem traku. Nujno je potrebno — vsaj tako izgleda — najti neko opravičilo, ne samo v nekem daljnem,

meglenem cilju, pač pa že v sedanjosti. In tako so pričeli v zadnjih letih oznanjati iz Kremlja nov nauk: Tisoletni raj, raj na zemlji je že tu, je v Sovjetski zvezi. Ta raj pa ogražajo kapitalistični in socialdemokratični hudobni duhovi in pred njimi je treba raj braniti; za to obrambo pa so po vsem svetu dovoljeni vsi zločini.

To je pošasten nauk. Z njim se postavljajo kremeljski močenci in z njimi vsi njihovi pajdaši po vsem svetu izven zakonov, ki jih priznava svet. In šele sedaj, ko smo to spoznali, se lahko vrnemo k vprašanju, ali ne bi bilo najbolje komunistične partije po vsem demokratičnem svetu enostavno prepovedati?

Pred tem odgovorom pa se moramo še nadalje vprašati, kaj bi s tem pridobili? Vsem morilec na svetu je prepovedano moriti, vsem roparjem ropati. In kljub temu umori in ropi še niso izginili z zemeljskega površja. Ali naj vse prave in dozdnevne zločine zaradi varnosti pozapremo? Koliko nedolžnih bi s tem prizadeli! Če bi se oprileži Hitlerjevih norosti in prideli postavljati koncentracijska taborišča po sovjetskih receptih, kar bi bila nujna posledica učinkovite prepovedi komunističnih partij, kakšne ljudi bi zbrali v teh sramotnih ustanovah 20. stoletja? V prvi vrsti sopotnike, neznanne trgovčice, ki so se vpisali v KP zaradi bojazni, da bi jim komunisti, če pridelo na oblast, ne zaplenili njihovega imetja. V resnici nevarni, brezvestni fanatiki, funkcionarji pa bi vsi ostali v ilegali, v kateri dejansko živijo tudi danes.

Prepoved komunističnih partij ni združljiva s pojmom demokracije. KP lahko prepovemo le, če sami preidemo k terorističnim protukrepi, ki pa so hvala Bogu pridržani samo komunistom, fašistom in nacistom. Zato smo vsi resnični demokrati proti kolektivni prepovedi, ravno tako pa smo za stroge in v določenih primerih najstrožje kazni proti individualnim komunističnim zločinom. V ta namen morajo države izdati potrebne zakone za zaščito države. Če bodo vse zahodne države tako postopale — in ZDA so pota že nakazale — potem gotovo ne bomo ustvarjali nobenih »mučnikov«.

R. T.

Od srede do srede

27. SEPTEMBER: Jugoslovanski zunanji minister Kardelj predlaga, naj bi glavna skupščina OZN razpravljala o ustanovitvi komisije za dobre usluge, za reševanje mednarodnih sporov in spornih vprašanj ter o predlogu proti prikrivanju napadalnosti pod videzom obrambne vojne. — Delavski nemiri so se z Dunaja raztegnili na vso Avstrijo. — Vzhodna Nemčija se včenja v gospodarski blok vzhodnih držav. — Američani prodirajo na Koreji na vseh področjih. — Varnostni svet razpravlja o Formozu. — Kitajska vlada daje posreduje skle-nitev miru s poraženimi korejski-mi komunisti.

28. SEPTEMBER: Korejski komunisti so prosili OZN, naj posreduje za prenehanje sovražnosti. — Indonezija je bila soglasno sprejeta v OZN. — Nadaljujejo se stavke po vsej Avstriji. — Ameriške čete se zmagovito bližajo 38. vzporedniku. — Tudi v Franciji in Belgiji ustanavljajo posebno narodno mitico. — Tudi v Zahodni Nemčiji so se začeli delavski nemiri, za katerimi se skrivajo določeni komunistični načrti. — Italija bo ba-je pristala na federacijo Eritreje z Abesinijo. — Sovjetska zveza je plačala svoje dolgeve Kanadi.

29. SEPTEMBER: Kitajski zastopnik bo prisostvoval razpravljanju o Formozu v Varnostnem svetu OZN, proti je glasoval samo Cankajsov nacionalistični kitajski zastopnik. — Brazilija in Nizozemska sta postali novi nestalni člani VS. — Visoki zavezniški komisarji v Avstriji izjavljajo, da so sovjetska zasedbena oblastva podpihvala zadnje delavske nemire. — V Braziliji so začeli izvajati protikomunistične ukrepe. — Južnokorejci so tudi dosegli 38. vzporednik. — Napovedujejo močno komunistično mirovno ofenzivo v Evropi.

30. SEPTEMBER: Zastopnik Južne Koreje je povabljen, da prisostvuje razpravi v političnem odboru OZN; VS je zavrnil sovjetsko spomenico o zatirjanem ameriškem bombardiranju kitajskega ozemlja. — Mac Arthur je pozval korejske komuniste, naj se vda vjo in takoj položijo orožje. — Indija se zavzema za čimprejšnjo mirno ureditve spora in za ustvaritev svobodne in združene Koreje. — Anglija je prepovedala izvoz petrolejskih vrtnalnih strojev v SZ in Poljsko. — Poljski diplomat v Stockholmu in romunski diplomat v Haagu odklanjata povratek v domovino. — Zaradi stavkovnega vala na Finskem sta padla ostavko notranji in trgovski minister.

1. OKTOBER: Na Koreji so se ameriške čete ustavile na stari meji, medtem ko so jo južnokorejske čete prekorajile; opazili so, da je protiletalska obramba v Severni Koreji močnejša in številnejša kot doslej. — Kitajski vladni pred-sednik izjavlja, da ne bo stala Kitajski ob strani, če bodo »imperialis-ti zasedali sosednje ozemlje«. — V Zahodni Nemčiji je prišlo do spopadov med komunisti in poli-tiči. Tudi Francozi so se izkrcali za hrbtom indokitajskih komunistov.

2. OKTOBER: Južni Korejci so predrl ž 60 km nad 38. vzporednik. — Na 49. kongresu angleške laburistične stranke so delegati ob-sodili zunanjo politiko vlade gledi-tele Kitajske in Koreje. — Predsed-nik angleškega državnega sveta za mir Lord John Boyd Orr izjavlja po svojem obisku v Jugoslaviji, da je Jugoslavija najbolj neodvis-na država na svetu in da zaradi tega lahko nastopa kot velesila. — Pri občinskih volitvah na Finskem so dobile desničarske stranke 49 odstotkov, socialdemokrati 27 odst. in komunisti 24 odst. glasov. —

3. OKTOBER: Na kongresu an-gleške laburistične stranke so od-pravili načelo blokade mezd; na kongresu prevladuje levo strankino krilo. — Philip Baudet je postal no-vi francoski poslanec v Beogradu. — Stalka londonskih plinarn še traja. — Grki in Turki se pogaja-jo za sklenitev vojaške pogodbe. — S Koreje prihajajo vesti, da so ugotovili moč motorizirane kolo-ne med mandžursko mejo in Pjong-jangom, prestolnico Severne Kore-je. — Indijski zastopnik pri OZN predlaga, naj bi se vse resolucije o Koreji združile v eno samo; tu-di Jugoslavija je vložila posebno resolucijo glede korejskega vprašanja.

NOVE MOŽNOSTI

Ni dvoma, da je to še preuranjeno, ali vendar nekateri znaki dopuščajo, zaključek, da se tudi Italija začne nagibati k spoznanju, da je opustitev njenih tržaskih zahtev neobhodna. Angleški tisk, ki je dokaj občutljiv za pojave na evropski cehini, se začne baviti s to možnostjo. Italija kaže zahteva dolobena jamstva, pod katerimi bi pristala na to, da se — pod pogojem ugotovitve njegove življenjske sposobnosti — vzpostavi Svobodno tržasko ozemlje.

Vsekakor bi bilo želeli, da italijanska popustljivost ne bi bila vezana na toliko pogojev in okoliščin. Dalekovidna poteza evropske popustljivosti s strani Italije bi bila takšne narave, da bi Italija z njo pridobila priznanje vse Evrope. In vendar taka odločitev ne bi zahtevala posebnih žrtv. Italijanska večina v mestu bi se nadalje nemoteno in neomejeno igrala svojo pretežno vlogo. Priznanje italijanske večine v mestu bi dovedlo do priznanja slovenske večine v okolici in na ostalem tržaskem ozemlju, obe narodnosti bi bili zavarovani v svojih prosvetnih in gospodarskih potrebah in kot posledica bi nastopilo ono plodnosno sodelovanje, ki je bistveni pogoj za blagostanje Trsta in bistveni pogoj za povezavo Trsta z zaledjem, bistveni pogoj za gospodarsko in politično preureditev evropske sredine. Da je Italija omogočila in pospešila to preureditev, da je ona kot predstavnik stare kulture obnovila Prosperov izrek v Shakespearovem »Viharju«: »Bodi svobodni in plavi brez strahu«, bi ji to prineslo spoštovanje v veliko večji meri kot pa razne malenkostne potvorbe nekaterih njenih pigmejskih predstavnikov.

Ako na prvi pogled sodimo po današnjem zunanem obličju Trsta, bi se skoraj moglo dvomiti o upravičenosti jugoslovanskih zahtev. Ali ako vidimo, da v Trstu tako rekoč ni rodne resnično tržskega porekla brez slovenske krvne primese (ki se pretaka celo

po žilah najvidnejših predstavnikov tržskega italijanstva), in da je vsa tržaska okolica z zaledjem kot prirodno skladišče tržske ljudske rezerve že nad tisoč let izključno slovenska, se ne moremo ubraniti vtisa, da je Trst tvorba zaledja, ne pa tvorba zahodnega soseda.

In res od kod tržasko pomorstvo brez naših mornarjev in pomorščakov od kod evropska prednost ladjednic brez nespornih tehnične prednosti tržskega zaledja in srednjeveškega kranjskega in koruškega železarstva, od kod bujnost prometa, ako bi ne bilo večstolletnega prometnega izročila, ki ni poznalo planinskih zaprek in je iz halstatskih časov z izredno živahnostjo vezalo Podonavje, Češki les in baltičke jantarske obale s tržasko obalo? Trst je torej, pa naj gledamo proti jugu ali severu, predvsem slovenska tvorba.

Bilanca med Trstom in Italijo bi bila sicer zanimiva, vsekakor pa je iz italijanske strani dokaj zgovorna. Onih 325.000 spremenjenih v 600.000 mrtvih mladih življenj italijanske nacionalistične zaslepljenosti, one nekdane nepregledne milijarde lir nesmiselnega razmetanja v žrelo tržske nacionalistične nenaštnosti, onih današnjih 13-17 milijard za vzdrževanje občinskih parastinskih birokratov, one Trstu z vseh strani nakazane pomoči Marshallovega načrta, ERP-a, Vatikana, onih 600 milijonov za volilno borbo, ki je privedla ... do Leopoldovega plebiscita, one nepešane in nepregledne povorke »julijskih beguncov«, one večno antisambiranje predstavnikov klerja, občinskih, političnih in pravišnih ustavov, ki se za svoj nepridni nacionalizem ne sramujejo izkloščevati lahkovernost svojih gospodarjev, ... ali vse to še ne zadostja italijanskim vladodržcem? Za primer zasedbe jim že danes pripravljajo dobro osoljene račune!

(Skratka, Trst bi pomenil za Italijo ogromno škodo!)

Danes ne preostaja drugo, kot ona rešitev, do katere je doslej službena Italija kazala tolikšen odpor, ohranitev Svobodnega tržskega ozemlja! Ali to svobodno ozemlje — ali ima, ali more imeti sposobnosti za življenje? Ako naj to pomeni sposobnost za vzdrževanje raznih občinskih knižnic in pisarniških vsiljevalcev, potem nedvomno take sposobnosti ne more in ne sme biti. Ako pa to pomeni sposobnost za resno delo in za resen napredek, tedaj more biti odgovor samo pritrdilen. Nedvomno bi prenehanje italijanske »kljentele oblasti« za mnoge in mnoge pomenil izgubo njihovih sinekur in njihovih nezastuženih položajev. Nedvomno bi pri »Agetat« moral nastopiti drugačen razvoj kot pa vzdrževanje birokracije, ki je po številu skoraj enaka številu zaposlenih delavcev, nedvomno bi se tržaska občinska uprava morala kretati v skromnejši, zato pa bolj zdravi razmerah, nedvomno bi nevedneži bili prisiljeni iskati zaposlitve v koristnejših opravilih, kot pa je dajanje v zakup peresa in vesti. Tržski primanjkljaj bi se pri tem zmanjšal in ne bi padel v breme Italije, temveč konzorciju na tržski lukci zainteresiranih držav, a to bi bile poleg Italije še Jugoslavija in Avstrija. Konzorcij treh za sedaj, konzorcij petih in sedmih kasneje, ko bi udeležba drugih držav tržski podjetnosti dala vse večjo živahnost, vse bolj zdravo podlago, ko bi države Srednje in Vzhodne Evrope v svobodnem sodelovanju naši celini dale ono urejenost in ono strnjenoost, ono skupno dinamizem, ki bi pomenila novo mladost za prebrnjeno Evropo. V ta namen ne sme biti časa in prostora za suhoparne in jalove spore, za smešne in napihnjene nacionalistične prireditve, za praznino brezpomembnih frazeologij in za harlekinade raznih praznoglavih deklamatorjev.

škoda, ostane za občino le prvi način oddaje svojega zemljišča. Ker so pa nekateri svetovalci kljub temu vztrajali, da je le mogoče oddati lov domačinom, je tajnik predlagal, naj se izbere odposlanstvo treh oseb, katero bi on sam spremljal v Trst k pristojnim oblastvom.

Odbornik Ado Slavec je kritiziral upravo zimskih del iz prejšnjih let, češ da so imeli vodstvo teh del v rokah vsi, samo pripadniki komunistične skupine ne. Zupan mu je odgovoril, da on ni nikogar vprašal, kakšno politično izkaznično nosi v žepu in da je popolnoma nepristransko sprejel na delo vse, ki so bili tega najbolj potrebni; za delovodje pa je odločil vedno ljudi, ki so bili zanesljivi in sposobni za delo. Ako so bili komunisti nekoliko zapostavljeni, je treba iskati vzroka v prvih zimah, ko so se javna zimska dela začela, pri katerih so ravno oni ta dela sabotirali.

Nada Bolgarije

Bolgarija, eden od današnjih sovjetskih satelitov, ječ pod nezastisljanim suženjskim jarmom. 20. avgusta l. 1947 je postavila bolgarska vlada po nalogu svojih kremelskih gospodarjev izven zakona zemljoradniško stranko in vsi njeni voditelji ter poslanci so bili zaprti ali internirani.

Edino dr. G. M. Dimitrov, glavni tajnik bolgarske zemljoradniške stranke, se je rešil v izemstvo. Skupno s svojimi strankarskimi prijatelji je ustanovil v tujini bolgarski narodni odbor in postal njegov prvi predsednik.

Dr. G. M. Dimitrov je najvidnejša politična bolgarska osebnost. Danes predstavlja edino bolgarsko nado in jamstvo, da bo bolgarski narod osvobojen izpod rdečega suženjstva. Obsojen na smrt od nacifašistične vlade l. 1941, je begnil v Kairo, kjer je ostal do konca l. 1944, ko se je vrnil v domovino. Čim se je prepričal, da so komunisti prevarili bolgarski narod in mu naprtli jarem, ki je bil se neznosnejši od fašističnega, se je postavil brez oklevanja na čelo narodnega odporiškega gibanja proti Kremlju in njegovim hlapcem. Preganjan od novih gospodarjev v »osvobodjenem domovini«, je dr. Dimitrov moral drugič v begunstvo, nakar je bil obsojen na doživljenjsko zaporno kazen.

V ZDA je danes dr. Dimitrov najvidnejša bolgarska osebnost v borbi proti moskovskim tlačiteljem svojega naroda. Cenjen in spoštovan od zahodnih politikov in od beguncov iz jugovzhodne Evrope, je bil izvoljen za glavnega tajnika mednarodne kmetke zveze s sedežem v Washingtonu.

Dr. Dimitrov obiskuje sedaj razna begunska taborišča po Evropi in ga v kratkem pričakujejo tudi v Trstu.

Vesti s Tržškega

SDZ za kmetijske šole

Intervencija dr. Agneletta

Ne razumemo, čemu se tržaska šolska oblastva tako trdovratno upirajo ustanavljanju kmetijskih strokovnih šol po našem podeželju. Tega ne razumemo niti pri zavestnem uradu za kmetijstvo, ki je že napravil potreben načrt za ustanovitve raznih kmetijskih šol in ga predložil pristojnemu slovenskemu uradu. Solniki so pa načrt zavrnili, češ, da na našem podeželju ni nobene potrebe po takih kmetijskih šolah, najmanj pa v Skofijah, zaradi česar so postavili kmetijskemu uradu spreminjalni predlog in se zavzeli za ustanovitve kmetijske šole v industrijskih in obmorskih Miljah...

Da je potreba po kmetijski strokovni šoli v Skofijah zares občutna, dokazuje vloga, ki jo je 28 družin iz Skofij in bližnje okolice vložilo pri pristojnih sloških oblastvih, ugodno mnenje, ki ga je pristojna mlajska občina izrekla glede ustanovitve te kmetijske šole v Skofijah, in sam predlog kmetijskega urada ZVU!

Slovenska demokratska zveza in

Slovenska krščanska socialna zveza sta zato sestavili skupno spomenico o nujnosti ustanovitve kmetijske strokovne šole v Skofijah. Spomenico je v imenu obeh tržaskih demokratičnih strank izročil šefu prosvetnega urada ZVU predsednik SDZ dr. J. Agneletta. Prof. Andri je obljubil, da bo zadevo preučil in da se bo v primeru zadostnega števila v poštev prihajajočih otrok zavzel za ustanovitve kmetijske strokovne šole v Skofijah.

Res je, da je tudi v Skofijah stiska za šolske prostore kakor drugod po tržskem ozemlju. Vendar to ne sme biti nobena ovira za razvoj našega šolstva; nasprotno! Zato bi se morala nova kmetijska strokovna šola nastaniti v stavbi škofijske osnovne šole in postovati izmenično z osnovno šolo. To pa le v kolikor bi ne dobila kmetijska šola od zavestnikov na začasno razpolago obljubljenih štiri vojaške barake, ki bi za prvo šolo popolnoma zadostovale.

Državljanstvo STO-ja

Slovenska demokratska zveza je minuli teden vložila pri Zavezniški vojaški upravi v Trstu temeljito vlogo, s katero zahteva, da Zavezniška vojaška uprava prizna tržasko državljanstvo in podeljuje to državljanstvo vsem osebam, ki imajo po tu veljavnih zakonih pogoje za pridobitev državljanstva in da izda za prebivalstvo Svobodnega tržškega ozemlja tržske potne liste.

Sodna uprava na STO-ju

Slovenska demokratska zveza je vložila pri zavezniški upravi spomenico glede sodne uprave na STO-ju, s katero zahteva, da se pri namestitvah sodnikov in sodnih uradnikov nastavlja domačini. V isti vlogi zahteva tudi ustanovitve vrhovnega (kasačijskega) sodišča za civilne zadeve v Trstu in se je izrekla proti temu, da bi tržasko sodstvo bilo podvrženo vrhovnemu sodišču v Rimu, kakor nekateri krogi želijo.

Apel na tržške Hrvate in Srbe!

Ugotovili smo, da je nekaj tržaskih Srbov in Hrvatov že vpisalo svoje otroke na italijanske šole v Trstu.

Odveč je poudarjanje, da škodu je tako počelje naših tujakajskih bratov naši skupni borbi na tržaskem ozemlju! Zato apeliramo na vse tržške Srbe in Hrvate, da vpisujejo svoje otroke na Slovenske šole v Trstu, v pričakovanju, da bodo zavezniška oblastva priznala tudi njim pravico do lastnih narodnostnih državnih šol na našem podeželju.

Naj bratje Srbi in Hrvati vedo, da smo se svojčas tržski Slovenci zavzemali za ustanovitve državnih šol s srbohrvaškim učnim jezikom v Trstu, in da nismo pri tem uspe-

li, ker so se tedaj postavila zavezniška oblastva na stališče, da mirna pogodba glede Trsta se ni stopila v veljavo in da zaradi tega trenutno še ni priznan hrvaščini oziroma srbohrvaščini enakovreden položaj z italijanščino in slovenščino.

Dokler ne pridejo tudi tržski Srbi in Hrvati do svojih upravičenih šolskih pravic, naj vpisujejo svoje otroke le v slovenske šole! Naj vedo, da se bodo njihovi otroci v slovenskih šolah naučili italijanščine v enaki meri kot v italijanskih šolah, saj je učni načrt na enih in drugih popolnoma isti. Poleg tega pa bodo izkazali tržaskim Slovincem ono pomoč, ki jo od njih upravičeno pričakujemo!

Glasbena šola SP Matice

Dne 2. t. m. je prišel na Glasbeni šoli reden pouk. Vpisovanje gojencev je bilo tudi letos nad vsako pričakovanje uspešno. Med letošnjimi novinci se opaža znaten dotok moške mladine, kar je za današnje razmere, posebno v našem mestu razveseljiv pojav spričo prevladovanja športnega rekorderstva. Enako razveseljiv je pogled na mlada, zdrava in rožnata lica naših najmlajših, ki očitu-

jejo odločnost, voljo in veselje do glasbenega študija.

Počitnik je konec. Zopet se lotimo resnega in marljivega dela, da bo tudi novo šolsko leto obrodilo polno mero uspehov, kakor lansko leto — v ponos nam vsem ter veselje in zadovoljenje vsim našim roditeljem.

Ravnateljstvo šole še vedno vpisuje zamudnike in šolskih prostori v ulici Machiavelli 22-II.

„Kovačev študent“ v Nabrežini

Po odlični predstavi, ki so jo nam podali prejšnjo nedeljo goriški akademiki z Nušičevim veselico »Gospa ministrice«, smo pretleto nedeljo imeli v svoji sredi goriške srednješolce, ki so nam podali že znano, a vedno privlačno Vodopivčevu spevoigro »Kovačev študent«.

Pred igro so nam goriška dekleta zapela več solospjevov, naš znanec Tone pa nam je zapel »Mornarja«. Dekleta so nam še skupno zapela »Slovenske mladenke«, in to pod vodstvom znanega goriškega dirigenta Komela. Vse točke so bile res dobro podane, a največje odobravanje je žel dekliski zbor, ki je moral »Slovenske mladenke« poverniti.

Sledila je nato spevoigra s spremljevanjem klavirja. Pevci in igralci so bili res na mestu, a posebno sta se odlikovala kovač Vlečimih in njegov sin študent, oz. kovač Janez. Občinstvo ni štedilo s ploskanjem ob vsakem dejanju. Zaključno pešem so morali celo ponoviti.

Občinstvo iz Nabrežine in okoliških vasi je napolnilo dvorano tako, da že dolgo ni bila tako zasedena. Goriški srednješolci naj vidijo v tem naše priznanje za njihov trud! Z veseljem jih bomo zopet sprejeli v našo sredo.

Tudi ta prireditev nam je ponovno dokaz, da si naše ljudstvo zelo želi takih kulturnih prireditev ter je le žalostno, da so tu v Nabrežini, kjer je bilo nekdaj kulturno življenje v polnem razmahu, tako redke kulturne prireditve, organizirane od domačih prosvetnih društev. Krivda je le v tem, da nam zanesli v naša društva preveč politike! Zato Nabrežinci, manj politike in več resniškega prosvetnega dela! Nabrežinec

Prvi predavateljski večer Slov. prosv. matice

V četrtek dne 12. oktobra ob 20.30 bi v društvenih prostorih v ulici Machiavelli 22 prvi predavateljski večer SPM.

Predaval bo društveni podpredsednik prof. A. Dabinič o temi: »BENETKE IN SLOVANI«.

SPM računa na številno udeležbo svojih članov in prijateljev. Vstop prost.

Filmski prosvetni večer SPM v Mavhinjah

V soboto 7. oktobra ob 20. uri priredi SPM filmski prosvetni večer v Mavhinjah na prostem. V primeru slabega vremena bo predstava v lopi nasproti Terčonovih. Na sporedu je dvodelna zgodba o letalonosiki med zadnjo svetovno vojno. Vstop prost.

Pripravlja se zanimiva pravda

Vsem je še v spominu presenečenje, ki ga je izzvala pred približno štirimi leti med tujakajskih meščanstvom aretacija lastnika špedicijske tvrdke Marovič, g. Marovič, ki so ga jugoslovanska oblastva izzvala na Reko in ga tam aretirala pod obtožbo, da je izvrševal prepovedano trgovino z jugoslovansko valuto.

Kakor smo izvedeli, pa so bile za kulismi druge stvari. G. Marovič je imel na osnovi raznih neizpolnenih pogodb do jugoslovanskih trgovskih oblastev in ustanov velike terjatve in izgleda, da so nekateri baje upali, da se bodo z odstranitvijo g. Maroviča rešili tudi teh obvez. Toda v teh svojih namerah niso uspeli!

Zato so jugoslovanska oblastva spoznala, da je koristnejše, ako g. Maroviča izpuste. To se je zgodilo

letošnje poletje, toda predno so se pred njim odprla vrata reških zaporov, je moral g. Marovič podpisati menico za mnogo milijonov lir, ki naj bi jo plačal po svojem povratku v Trst. Vse za denar, tudi svobodo!

Gospod Marovič je res prišel v Trst. Pristojna jugoslovanska oblastva ali ustanove pa so izročile menice v šrambo odvetniku dr. Tončiču v Trstu.

O poteku razprave, ki bo, upamo, javna, bomo naše čitatelje ob priliki obvestili.

Naš pevski zbor v Trstu

SLOVENSKE PEVSKI ZBOR V TRSTU VABI ZACETNIKE IN IZURJENE PEVCE IN PEVKE, DA SE VKLJUČUJO V LJUDSKI PEVSKI ZBOR IN CIMERJ SPOROČILO VODSTVU ZBORA — V ULICI MACHIAVELLI 22-II., TEL. 62-75 — OD 10. DO 12. URE SVOJ NASLOV.

ZA PRVI SESTANEK Z ODLICNIM IN PREIZKUSEM PEVOVODJEM Z DOLGOLETNO PRAKSO BODO SODELUJOCI PEVCI IN PEVKE PRAVOCASNO OBVEŠČENI.

Romarsko cerkev v Ricmanjih bodo popravljali

Oddelek za javna dela pri ZVU je odobril kredit poldruga milijona lir za popravilo romarske cerkve sv. Jožefa v Ricmanjih. Dela se bodo začela že čez tri mesece ali vsaj pred spomladjo.

V vsaki fari bi taka vest zbudila vihar veselja. V Ricmanjih pa je drugače: tu se zdi ljudem, samo po sebi umevno, da mora tuja pomoč popravljati in vzdrževati tukajšnje cerkve.

In vendar prav za ricmanjsko cerkev to ni tako samo po sebi umevno, kajti prav preteklo zimo je ZVU s posebnim odlokom omejila podpore le na tiste cerkve, ki so od vojne poškodovane, ricmanjski cerkvi pa »vojna invalidnost« ni bila priznana, kakor priča dokument nadzorne komisije, ki izrečno govori, da poškodbe na stavbi ne izvirajo od vojne. Prošnja za popravilo bi bila zato zaspala v arhivu Gradbenega urada, da se ni prejšnji začasni dušni pastir g. prof. Zerjal srčno potegnil za to zadevo in vprgel v priporočila visoke osebnosti in ustanove (tržškega škofa, ameriškega duhovnika in Trstu monsignorja Harnett-a, Intendanco za varstvo starin in umetnin) in trkal na vsa pristojna vrata in prosil osebno in prepičeval, dokler ni uspel.

Ko je bilo že na vse kraje zagotovljeno, da bo predlog za popravilo vključen v načrt za drugo polletje 1950, in ko so nekateri ricmanjski verniki že računali, koliko bodo pri delih zaslužili, je bila zadeva zopet izločena, češ da ne gre za vojne poškodbe. V tistem usodnem trenutku, ko je manjkalo par dni do odločilne seje pri finančnem odseku in oddelku za javna dela, kjer se določajo javna dela za celo leto naprej, je bilo treba zares velike požrtvovalnosti in svojevrsne spretnosti, da se je doseglo, da je bila prošnja ricmanjske cerkve spet potegnjena iz predalov Gradbenega urada. In glej! zdaj je odločeno. Kredit je odobren.

Uspeha so vsi demokratični Ricmanjci zares veseli, kakor je tega vesel tudi g. prof. Zerjal, čeprav je za plačilo moral razmišljati o Shakespearovem reku: »Zamorec je odslužil, zdaj lahko gre...«

Pomanjkanje v Jugoslaviji

Zaradi hudih izgub med drugo svetovno vojno ni prebivalstvo Jugoslavije, ne upoštevajoč priključene pokrajine, do danes še doseglo števila prebivalstva, ki ga je Jugoslavija imela že v predvojnih letih na istem ozemlju. Jugoslovansko gospodarstvo ima torej danes oskrbovati s hrano in drugimi potrebščinami približno prav toliko ljudi, kakor jih je oskrbovalo že pred uveljavljanjem raznih velikopoteznih načrtov, investicij itd.

Toda kaj vidimo? Medtem ko je Jugoslavija pred drugo svetovno vojno vedno izvažala velike količine hrane in je poleg tega vladala na njenih trgih v notranjosti taka obilica, da so jo tujci neredko občudovali, se je danes nekaj zataknilo. Pet let je preteklo od zaključka vojne in Jugoslavija ni niti v enem izmed teh pet let še odpravila pomanjkanja hrane! Kljub tako hvaljenim novim z drugim, industrializaciji kmetijstva, neprestanim časnikarsko naplajenim uspehom jugoslovanske kmetijstvo v novi socialistični stvarnosti še vedno ne daje tega, kar je s tako lahkom dajal prejšnji zastareli in reakcionaren samostojen kmet. Socialistično kmetijstvo ni niti eno leto svojega naroda prehranilo na ta način, da bi bile lahko odpravljene nepriljubljene karte, ki dele narod v kaste, ne po potrebah, temveč po privilegijih. V kmetijstvu je doživelo »plansko eksperimentiranje« popolen polom!

Seja obč. sveta v Nabrežini

Pretekli ponedeljek popoldne je bila seja občinskega sveta v Nabrežini.

Prešli so takoj na razpravljanje o prodaji občinskih zemljišč za zidanje stanovanjskih hiš. Odobrili so naslednje prodaje: Pernarčič Ivan - Sesljan, 534 kvadr. m; Colja Avgust - Sesljan, 408 kv. m; Aloisio Glacomo - Sesljan, 800 kv. m; Legiša Edo - Sesljan, 1000 kv. m; Antonič Edvard - Tržič, 518 kv. m; Vodopivec - Tržič, 450 kv. m. Vsem za zemljišče v Sesljanu po 100 lir za kv. meter. Dalje Perlot Stefanu iz Nabrežine 440 kv. m. a 60 in Fuks Jožefu iz Nabrežine 240 kv. m. a 120, obema za zemljišče v Nabrežini. Dalje so dovolili zamenjavo zemljišča Kosutu Josipu iz Sv. Križa, ki prepušti občini 4789 kv. m svojega zemljišča za 3337 kv. m občinskega zemljišča. Ta zemljišča bosta pa še prej pregledala svetovalec Škerk in Bandini, da se prepričata, v kakšnem stanju sta. Dalje je občinski svet sklenil, da prepusti Atinomemu zavodu za ljudske hiše v Trstu brezplačno in brezpogojno zemljišče za že zidane ljudske

hiše v Sesljanu in Nabrežini, kakor tudi za tiste, katere se bodo šele zidale, vendar le toliko zemljišča, kolikor je za take hiše nujno potrebno. Dalje je tajnik poročal, da je nadzorna oblast odbila prodajo zemljišča trem strankam, ker je občinski svet določil pre nizko ceno. Zaradi tega so sklenili, da se Germani Ernesti, Dorbež Oskarju in Orzan Josipu poviša cena od 30 lir na 60 lir za kv. m.

Svetovalec Rukin je predlagal, naj bi občina odpovedala pogodbo za lov Lovskemu združenju v Trstu in naj bi raje lovišče oddala domačinom lovcem. Temu predlogu so se pridružili tudi drugi svetovalci, nakar je tajnik pojasnil, da tega po sedaj veljavnem zakonu ni mogoče. Zakon predvideva namreč v tej zadevi le dva načina. Prvi način daje možnost občini, da odda lovišče v najem, a to le od oblastve priznanemu lovskemu združenju, v našem primeru tržskemu, a drugi način je, da občina pusti lovišče prosto za vsakogar. Ker bi ta slednji način prinesel našim kmetovalcem mnogo

Izigravanje človeških pravic

«Giornale di Trieste» objavlja niz člankov, ki bodo izšli pod skupnim naslovom »Panslavizem«. Smer teh člankov je jasna in izbaja iz besed samega člankarja, ki trdi, da je bil Tito poslednji upornik proti Stalinovi vsehlovanjski zamisli, da je Sovjetski zvezi uspešno izvršiti ono, kar ni uspelo niti Petru Velikemu niti Katarinam niti Nikolaju I.: t. j. zedinjenje vseh Slovanov pod rusko vrhovnostjo, da je torej Jugoslaviji — pa naj bi to hotela ali ne — usojeno, da prej ali slej podleže sovjetskemu molohu. Vse to je za člankarja brez vsakega dvoma.

Slovani tržaškega področja so torej samo predstraža. Kakor koli bi se obrnili, oni so zapisani vzhodnemu suženstvu, ker so preko tisoč let živeli v suženstvu Zahoda, kajti sužnji v prefekti morajo biti sužnji tudi v bodočnosti. Ako jih ne zaslužijo Italijani, jih bodo zaslužili pač Rusi...

Da morejo živeti kot svobodni ljudje, da so živeli kot svobodni ljudje, da so kot svobodni ljudje bili ne le čuvarji carstev, temveč celo ustanovitelji carstev, da pridajo z vsakim dnem vse globlje v svet človeštva, da njih kritik, njihova bol, njihov ponos, njihov polet, njihova velikaška sila pomeni plodonošne doprinos lepoti in veličini omike belega plemena, vse to je člankarju, našemu demokrščanku nasprotniku neznano.

On vidi Slovane, a misli na nas Slovence; on vidi kulturno nevarnost evropskega človeštva in nas smatra za čimla, ako že ne navtavnost povzročitelja te nevarnosti. In ker se ta nevarnost nahaja na vratih same Italije, so pač rana, ki zastruplja kri in meso, zaradi česar, in to je zaključek italijanskega lista, je gniloba pač treba izrezati, da bi se zdravo meso in telo Italije ohranilo, skratka treba je iztržiti nas Slovence in Slované, in sicer iztržiti tako temeljito, da od nas ne bo več sledu ne spomina.

Da po vsem svetu obstajajo manjšinske pravice, da so domačinom Azije, Afrike in Polinezie priznava narodna samobitnost, da se ta narodna in rasna samobitnost priznava celo v Severni Afriki doseljenim Crncem, in to akoravno so pred tremi generacijami na ameriško kopno prispeli kot predniki Nobelovega nagradjenca dr. Ralpa Buncha-ja, vse to italijanski člankarja ne moti. Oni pri- znavajo obstoj človeških pravic, ali samo, kadar ne gre za nas; oni govorijo o evropski vzajemnosti, ali samo pod pogojem, da bi mi iz njih bili izključeni.

In glejte, po zgodovinski in demografski podlagi panslavizma, kakor si ga on zamišlja, smatra, da so Angloameričani v zablodi, ker precehujejo pomembnost Tita ali bolje Jugoslavijo, kajti predstraža evropske omike je bila vedno le Italija, in ker so Jugoslovani, pa naj se že opredelijo kakor koli, z one strani evropske omike in izven območja človeštva. Ono isto fanatično sovraštvo, ki je Hitlerja vodilo pri iztrebljanju Židov, vodi tržaške Italijane pri iztrebljanju Slovanov, in v našem primeru Slovencev in Hrvatov, živčih na Svobodnem tržaškem ozemlju.

Ker pa navidezni namerni, da slo- vanski pasivnosti dobočenih med- narodnih ustanov vendar le obsto- jajo tudi človeške pravice in obče- pomembne prosvetne ustanove za vse pripadnike evropske družine, in zaradi tega tudi za Slovane, in s tem za Slovence in Hrvate, za- hteva člankar, da se te človeške pravice in prosvetne ustanove u- kinejo le za nas krajevno, za nas, ki tukaj prebivamo že nad tisoč let, čeprav nas on označuje za pa- razite na telesu Italije. Pozablja pa pri tem, da Trst in vsi kraji tod okrog niti za Rimljanov niso spadali v krog latinske omike! In v podkrepitev teh gorostasnih tr- ditve išče ta člankar, razume se Diego de Castro, dokumentacijo v onih zgodovini, ki obstoja zanj iz z muko zbranih in skovanih po- datkov.

Preidimo k poedinostim. On na- vaja Herzena. Herzen, nezakoniti otrok ruskega boljara, je bil oster protivnik panslavizma, ker se je

zaradi svojih levičarskih nazorov moral izseliti v Zahodno Evropo kot politični emigrant. Nadalje naštevava dva katoliška svečenika, Adama Bohoriča, ki je leta 1884 izdal znan slovnico, in Jurija Krizaniča (aprete serbo- croato), ki je v XVII. stoletju ži- vel v Rusiji. Ali člankar zamoli, da sta Bohorič in Krizanič dela- la, in da je drugi trpel v korist rimske vatičanske propagande, ki je po neuspehu metropolita Izidor- ja in po neuspeli poroki Sofije Paleologinje poskušala privedi Ru- sijo v okrilje rimske cerkve.

Od Krizaniča do Napoleonove I- širije je skok od skoraj 200 let. Člankar pozablja, da je pojem o ilirskem poreklu Slovanov dokaj prednapoleonski, ker si ga je pri- svojil že Nestor v svoji kroniki iz XI. stoletja in ker ga je za naše kraje uvedel Sibencan Majnarič za časa renesance. Leopold I. je leta 1869 Srbe imenoval Ilirce, in na- rodna zavest je že davno pred Na- poleonom nadahnjevala Pavla Ri- tera Vitezovića.

(Konec prihodnjic)

SPOMENICA

društva „Pravnik“ v Trstu

To je bil prvi in najhujši akt zadoščanja italijanski javnosti. Sele naslednjega meseca so bili razpuščeni fašistična stranka, fašistična poslanska zbornica in veliki fašistični svet. Decembra 1943 je bila razpuščena tudi fašistična milica. 29. decembra 1943 je izšel zakon o defašistiziranju državnih, poldržavnih in občinskih organizmov, kakor tudi privatnih podjetij, ki so se bavila s posli javnega ali državnega interesa. Sledile so zakonske določbe s sankcijami proti fašizmu in važnejšim fašističnim funkcionarjem zaradi njihovega delo- vanja v teku fašističnega režima, ustanovila so se sodišča za sojenje fašističnih zločinov.

Pofašistična demokratična Italija je odločno stopila na pot defa- šistiziranja italijanskega državnega organizma.

Ukinitev fašističnega posebnega sodišča je imela za avtomatično posledico, da so bili že v teku leta 1943. politični kaznjenci, ki jih je odpravljeno Tribunalu speciale obsodil, od oblasti kratko malo iz- puščeni iz zaporov. (Značilno je pri tem, da je že Badogliova vlada delala v tem oziru razliko med obsojenci — italijanskimi državljani — italijanske narodnosti in obsojenci slovenske ali hrvatske narodno- sti; njihče med slovenskimi in hrvaškimi političnimi obsojenci že nek- danje Julijske krajine ni bil izpuščen iz zapora zaradi ukrepa Bado- gliove vlade; ti obsojenci so bili rešeni iz zapora zakonitim potom po zaveznikih ali pa vsled intervencije Mednarodnega rdečega križa.)

Dne 5. aprila 1944 je bila s kr. dekretom št. 96 proglašena amni- stija tudi za navadne zločine vseh vrst, ače so bili izvršeni z name- nom, da osvobodijo domovino od nemške okupacije, ali da vrnejo italijanskemu narodu svobodo, ki mu jo je odvzel in potepal faši- stični režim.

Z namestniškim legislativnim dekretom od 14. septembra 1944 št. 288 so bili odpravljene čl. 280, 281 in 282 in popravljeni čl. 289, 290 in 313 kaz. zakonika, ki so predvidevali kazni za dejanja proti načelniku vlade (Mussoliniju), proti fašistični poslanski zbornici in proti velikemu fašističnemu svetu. (Sodbe zaradi teh kaznivih dejanj so bile razveljavljene že z namestniškim legislativnim dekretom od 27. julija 1944 št. 159.)

Dne 5. oktobra 1944 je izšel legislativni dekret št. 316 z določ- bami za revizijo sodb bivšega Tribunalu speciale, s katerim je bila prepuščena prizadetim možnost, da zahtevajo, če razpolagajo s po- trebnimi dokazi ali smatrajo to za uместno, obnovitev procesa.

Končno je bil dne 17. novembra 1945 pod št. 719 razglašen le- gislativni dekret, s katerim se je tudi s pravne strani razčistil po- ložaj bivših političnih kaznjencev, ki so bili — kakor rečeno — že vsi na svobodi. S tem dekretom je bila razglašena amnestija za politična antifašistična dejanja. Ta amnestija velja za vsa kaznivá dejanja, izvršena pred 28. oktobrom 1922, ali pa tekom fašističnega režima v borbi proti fašizmu, v obrambi proti fašističnemu prega- njanju ali zato, da se temu izogne.

V namenih zakonodajalca je bilo, da bodi ta amnestija čim bolj široka. V okrožnici pravosodnega ministrstva v Rimu (št. 90001-110 Gab.) z dne 3. decembra 1945 se naglašja, da ta amnestija nima zna- čaja pomilostitve, temveč da predstavlja odnehanje pravne reparacije, ki jo je nova demokracija dolžna vsim tistim, ki so v žalostnih če- silih prišli v navzkrižje z zakonom, ker so se borili proti fašizmu.

Nadalje pravi okrožnica, da obsega ta amnestija vsa kazniva dejanja, bodisi ofenzivnega ali samo defenzivnega značaja, če izhaja, da so bila izvršena v borbi proti fašizmu kot političnemu pojavu, torej v dobi njegovih oddaljenih nastankov pa vse do zadnjih poja- vov, ki so mehali sele, ko je izginila fašistična republikanska psevd- vlada.

Pravosodni minister daje v tej okrožnici sodnim oblastem še podrobnejša proceduralna navodila in zaključuje: »Gotov sem, da bodo sodni organi, poklicani za izvedbo dekreta o amnestiji, izdali potrebne ukrepe z uvo možno naglico.«

Kakor se vidi, je vlada nove Italije, ki je prevzela vodstvo dr- žave po zrušenju fašizma, ukrenila legislativnim putem vse potrebno, da bi izginile vse posledice in vse sledi sodb odpravljenega krvavega fašističnega posebnega sodišča in tudi vse posledice sodb, ki so jih izrekle med vojno razna vojaška sodišča proti pripadnikom sloven- ske in hrvatske manjšine zaradi njihove borbe proti fašističnemu režimu-državi. Ne more biti namreč dvoma o tem, da se amnestija od 17. novembra 1945, z ozirom na njen zgoraj opisani značaj, na- naša tudi na te sodbe.

Ti ukrepi italijanske vlade so tudi v skladu s klavzulami pre- mirja in mirovne pogodbe z dne 10. februarja 1947, ki nalogajo Ita- liji dolžnost, da ne preganja in ne nadleguje tistih, ki so delovali ali se borili za stvar zaveznikov in združenih narodov, četudi kot italijanski državljani. Ta mednarodna, za Italijo obvezna listina ji nalaga dolžnost, da ne dopušča, da bi se na njenem ozemlju vzpostavi- le fašistične institucije takega značaja, kakor je bil Tribunalu spe- ciale, katerega delovanje je tudi vsa demokratična Italija občutila kot madež v svoji zgodovini.

Na enako stališče se je glede Tribunalu speciale — kakor ome- njeno — postavil tudi Vrhovni svet vseh italijanskih odvetniških zbornic. Vsa italijanska javnost je vseh enodušno obsojala sodbe, izrečene od fašističnega posebnega sodišča in njemu podobnih sod- nih ustanov zoper pripadnike slovenske in hrvatske manjšine.

Jasno je bilo torej in upravičeno, da so vsi obsojenci v tržaškem in drugih pcesih, ki jih je fašistični režim organiziral proti sloven- ski in hrvaški narodni manjšini pred vojno in tekom vojne, sma- trali, da so njihove sodbe izgubile vsako pravno moč. Saj so številne osebnosti italijanskega javnega življenja, ki so bile sojene od faši- stičnega sodišča, danes častene, čeprav so vodile celo oboroženo bor- bo proti fašistični državi in zavzemajo odgovorna mesta v državni upravi, v parlamentu in celo v vladi, ali pa zastopajo sedanjo Ita- lijo z diplomatskimi funkcijami v inozemstvu. Saj so obsodbe s strani bivšega fašističnega sodišča predvidene celo kot eden izmed na- slovov za podelitev senatorske časti izvoljenim poslancem v novi Italiji!

(Konec na 4. strani)

Pravilna narodnostna ozgoja

1) Časi se tako spreminjajo, da bo tudi italijanski šovinizem kmalu zatopljen; saj je že v zadnjih pe- tih letih toliko splahnel, da ga mo- rajo z Nacionalno ligo umetno ne- titi in zanjejo vedno manj uspehov. Torej ne bo vedno zapostavljana slovenskega življa.

2) Kaj pa je to posebnega: pet let negotovosti in neurejenosti po tako veliki vojni? V petih nadalj- nih letih, ko bo današnji dljak z zrelostnim izpričevalom ali diploma iskal službe, bo položaj področja »A« in področja »B« že tak, da bo- do tudi absolutni slovenski šol z lahkoto našli službe na STO-ju, vsekakor laže kot italijanski vrst- niki, prav zaradi obeh tržaških je- zikov.

3) Če pa bo takrat na tem ma- jem ozemlju brezposelnost, bo za obe narodnosti enako, toda italijan- ski kandidati ali prosilci bo na slab- šem, ker mu niti strošna Italija ne, bo mogla pomagati, dočim bo, kdor bo imel izpričevalo slovenskih šol, mogel najti službo kjer koli drugod po slovenskem ozemlju; saj se bo dotle tudi položaj onkraj Fennetičev tako spremenil, da bo vsakomur prav.

4) A, kaj, če pride Trst (kljub na- šemu trdnemu prepričanju, da do tega ne pride!) pod Italijo? No, te- daj bo pač dovolj Napoleončev in Sicilijancev za službe v Trstu, tako

da bodo morali vsi odvisni Tržača- ni — italijanski enako kakor slo- venski — oditi s trebuchom za kru- hom po svetu drugam. Zopet bodo slovenska izpričevala našla odprta vrata v Slovenijo, Italijani in njih petolizniki pa nas ne brigajo! Če smo v fašistični dobi našli gostol- ljubno domovino v Sloveniji, jo bo- mo še drugič. Zdaj je Slovenija celo večja kot takrat.

5) Slovenci se prav za prav bje- mo, da bi Svobodno tržaško ozem- lje ostalo, kakor je zamišljeno in podpisano, in stopilo v samostojno življenje. Kaj bi bilo tedaj? Zased- bene čete s svojo zaupno in neza- upno upravo, z dolarji in dinarji odidejo, obe področji se združita, številčno razmerje med obema na- rodnostima se s pomočjo Kopršine spremeni v korist slovenskega živ- lja, meja pri Devinu se zapre, s splošnimi in svobodnimi volitvami na celim ozemlju in z večjo slo- go med nami samimi se bolj uveljav- jo v novem parlamentu in v različ- nih svetih, občinskih in upravnih, Marshallova načrta je konec, do- larji usahnejo v rimski blagajni in milijonska nakazila rimske vlade za propagando v Trstu izostanejo za vedno. Od koga in od česa bo takrat Trst živel? Samo od zaledja, samo od Jugoslovanov, Madžarov, Avstrijev, Čehov; od Jugoslavije vsekakor največ, le od Italije nič!

Tedaj boste videli, kako bo Trst za pristanisce, banke, trgovine, tovar- ne iskal uradnikov, tehnikov in de- lavcev z znanjem jezikov zaledja. Slep: Trst bo živel ali umrl. Če bo živel, bosta mogla njegovo pr- stanisce in njegova industrija živeti le od naročil iz zaledja, tako da bo znanje slovensčine v tem mestu ko- risto in donosno. Če pa bo Trst s priklučitvijo k Italiji umrl, tedaj bo v njem lakota za vse, vsekakor za Italijane večja kakor za Slo- vence.

Sedanje stanje Svobodnega trža- škega ozemlja z eno polovico pod diktaturo komunizma in z drugo pod diktaturo italijanskega šoviniz- ma je tako neprimerno in zato tako zelo začasno in minljivo, da ne bo noben resen človek meril načrtov za bodočnost svojih otrok po teh sedanjih prigradnih razmerah. Slep je, kdor ne vidi, da se bodo prav v kratkem, morda še pred oboroži- tvjo atlantskih držav utrgali silni plavazi čez zemeljsko oblo. Ti ve- liki dogodki, ki so tik pred nami, bodo pomedli z omejenimi nacio- nalizmi na Zahodu in z diktaturami na Vzhodu. Potem se bo nebe do- končno razjasnilo. Takrat bo Trst v kateri koli državni obliki zaživel svojo povezanost z zaledjem. Ko

delajo slovenski starši daljne na- črte s svojimi otroki, naj bi ne mislili samo en klaster predse, mar- več naj gledajo malce dlje v bo- dočnost, ki bo drugačna kakor se- danjšost. Hočem reči: Kdor hoče svojemu otroku dobro, naj ga da v slovensko šolo!

Zakaj? Prvič zato, ker tako vele- va narodna zavest. Drugič zato, ker bo le v slovenski šoli imel prirod- no vzgojo, da bo postal pravilno usposobljen in v značaju utrjen člo- vek in koristen član človeške druž- be. Tretjič zato, ker bo iz sloven- skih šol neprimerno bolj gotovo pri- šel do službe. Vsaj zadnji razlog naj bi upoštevali oni, ki so bolj do- stopni za »krušne« razloge kakor za višje ideale.

Veljavnost šol s slovenskim uč- nim jezikom v Trstu in v Gorici je izven diskusije za danes in za jutri. Se nobena država ni storila take lopovščine, da bi že veljavna izpričevala pozneje razveljavila. Se več: izpričevala teh šol imajo velja- vo ne samo po celi Italiji, ampak tudi v Titovi Jugoslaviji in jo bodo obdržala tudi v jutrišnji demokra- tični domovini, italijanska pa ve- ljajo samo v Trstu in Italiji.

Kakovost naših šol... Vsaj ista kakor pri Italijanih! Otroci se nauče istih strok in v istem ob- segu kakor na italijanskih šolah. Italijanske same se naučijo do- volj za vsako službo. Kar se tiče discipline, pa smemo reči, da smo celo na boljšem kakor na italijan- skih zavodih. Pa le slišite naše šolnike tožiti, da zaradi lenobe in nediscipliniranosti mladine ne mo- rejo obdelati toliko gradiva, kolik- or bi radi. Seveda, toda iste te- žave imajo tudi na italijanskih šolah, kjer je mladina prav tako lena in razbrzdana kakor na slo- venskih, če ne še bolj. So pa Ita- lijanski šolski zavodi med seboj jako različni v strogotosti in uspe- slih. Slovenske šole so vse enako solidne, resne, smete se na vse enako zanesti.

»Prednost naših šol... En živ je- zik več, namreč slovensčina. Pre- govor »Koliko jezikov znaš, toliko moč veljaš«, se ni prišel iz vs- ljavje!

»Kam bi ga torej dali?« Ali v Ljubljano ali v Gorico? Ne eno, ne drugo ni danes potrebno. Tu doma imaš slovenske šole, vanje zapiši svojega sinkota, svojo hčer- ko! In če si doslej držal otroka v italijanskem zavodu? Prepiši ga takoj na slovensko šolo! Čez deset let ti bo otrok hvalečen, verjetno že čez leto dni!

(Napisal o. Bonifacij)

Slovani in svoboda na Balkanu

V junjski številki znanega ame- riškega mesečnika »Current Histo- ry« smo izsledili važen članek slo- venskega naprednega politika in ministra Bogumila Vošnjaka: »Slo- vani in svoboda na Balkanu.«

Omenili bomo samo oni del čla- nka, ki se bavi s stoletno borbo slo- venskega naroda za demokracijo in svobodo. Po zgodovinskem uvodu o ustoličevanju koroških vojvod na Gosposvetskem polju, obravnava Vošnjak pravni pomen tega najsta- rejšega demokratičnega političnega obreda v Evropi.

Ustanovitelj sodobne državne vr- hovnosti Bodin pravi v svojem delu »Republika«: »The Carinthian du- cal ceremony has no rival in the world« — »Ustoličevanje koroških vojvod je edinstvena slovesnost na svetu!« Tudi papež Enej Silvij Pic- colomini je kot zgodovinar v svo- jem delu »Asiae Europaeque ele- gantissima descriptio« z navduše- njem opisoval obred koroškega voj- vodskega ustoličevanja in ugotavl- jal, da se razen Slovencev noben

drugi narod ne more ponašati s ta- kim državnim simbolizmom.

Kako so pa zavezniške sile po pr- vi svetovni vojni in po zlomu ti- sočletnega tlačitelja Slovencev po- plačale to slovensko borbo za de- mokracijo? Slovence so popolnoma odrezale od Jadrana!

Po trezni presoji poteka in o- zadjja koroškega plebiscita iz l. 1920, prihaja Vošnjak do zaključka, da kljub vsem diplomatskim nastje- m in političnim krivicam, ni 15.278 slovenskih glasov, proti 22.075 me- šanih slovenskih in avstrijskih gla- sov, za Slovence slab uspeh. Na- sprotno!

Kakšni so slovenski izgledi na Koroškem po drugi svetovni vojni? Porazni zaradi sedanje jugoslov- ske komunistične politike! In slo- venski narod bi bila s tem pri- zadejana strašna krivica!

Nato prehaja Vošnjak na obrav- navanje vloge srbskega naroda pri dobojevanju demokratičnih svobo- ščin na Balkanu.

Pri slovenski časti

Pred Šimenkovim hramom je Vidka gibčno sko- čila s kolesa. Naglo je odpahnila visoke plotne dver- ce, preko katerih niti pogledala ni. Kolo je brzo po- rinila na dvor. Toda, joj, prejoj, na dvorišču stojita dva esesovska častnika z motorjem. Ob njima se vdinjajoče in priliznjeno slinita znana vaška nem- čurja: krojač Čipor in kovač Rahuk. Rahuk bolj krili z rokama, kot govori, saj nemški komaj kaj zna. Šimenkov oče je ves prepaden in zaskrbljen in za- valjenemu rdečelasemu častniku nekaj dopoveduje. Čipor pa pravkar vleče za rokav visokega, suhega, črnkastega esesovca in mu na uho nekaj skrivnostno šepeče. Esesovcu pa ni za tiho Čiporjevo šušljanje in, dokaj zadovoljen, prav glasno, razločno ponavlja za Čiporjem:

»Tako? Najlepši hram v vasi? In pri hiši tudi prav zalo dekle? Haha, to, to!« Mežikajoč na eno oko treplja z zadovoljstvom Čiporja po rami.

Vidko obleti srh po vsem životu. Ujame glasne esesovčeve besede in razume. V trenutku ji je jasno, da Čipor in Rahuk, duši prodani, ponujata Šimenkov dom in Anico... Grozno! Vidki postane vroče. In še

v past se je Vidka ujela! Gorje, če ji Čipor in Ra- huk otipljeta slovenske knjige! Kaj naj stori? Dalje, noter k Šimenkovim zdaj ne sme! Domov s knjigami ne pojde, ker jih je zadnji hip komaj otela! Bistro se dekletu posveti. Da ne bo nobenega sumu, češ da je k Šimenkovim prinesla skrivat kako stvar in bi jo Čipor in Rahuk zasledovala, se Vidka namenoma kot kaka neznanka tresne z dlanjo po čelu in vzklikne razočarano:

»Ah, Donner und Wetter! Zmotila sem se s hi- šno številko! Dalje moram!«

Moški na dvorišču se komaj ovedejo, da je men- da pomotoma pokukala na dvor čedna deklica s ko- lesom in nahrbtnikom in jim naglo izpred oči izgi- nila. Vidka je zares kot miška smuknila skoz plotne dverce in brzo zbežala s kolesom na spodnji konec vasi k sorodnikom Šimenkovih, da ondi počaka na trdi mrak ter se pozneje vrne spet s knjigami ali brez njih vsaj k Anici, da jo opozori...

Po Čiporjevem prišepetavanju se je visoki, suhi, črnkasti esesovec okrenil k rdečelascu in mu dejal: »Kar nič ne bova več po vasi ogledovala, Heinz! Tu ostaneta, tu bo odlično!«

»Če ti je všeč, Knut, zakaj pa ne! Zaradi mene prav lahko!«

Šimenkovemu očetu je glava zlezla med ramena, roke so mu omahnile. Samo v ustnice se je ugriznil in temno pogledal v Čiporja in Rahuka. Tadv pa sta si radostno pomenljivo mežiknila.

Noč ima svojo moč. Skriva svoje strahove, vliva pa tudi pogum. Vidka je bila pogumna in se je v te- mi s kolesom in nahrbtnikom spet splazila k Šimen- kovim. Ob Šimenkovem plotu je postala, prislunila in se razgledala. Nikogar ni bilo videti in čuti. Prav previdno, brez najmanjšega šuma, je dverce spet od- prla in kolo z nahrbtnikom bolj nesla kot porivala na podstenje k steni. Naglo je snela nahrbtnik in se splazila v Šimenkovo gumno. V skednju je v kotu otipala neko prazno kad. Vanjo je porinila nahrbt- nik s knjigami. Po prstih hodě se je potem ob steni dotipala do Šimenkovih vežnih vrat. Plašno jih je odrinila. Šimenkovi so pravkar iz zadnje sobe, iz Aničine sobe, prenašali razne stvari in esesovcema pripravljali stanovanje. Mafi je bila vsa razkačena, zakaj se oče ni bolj protivil in branil. Oče pa je do- povedoval, da je vpričo zlomkovih izdajalcev Či- porja in Rahuka upiranje bilo nemogoče. Čimbolj se je otepal, toliko bolj sta ga potiskala v krop. Še zagrozila sta, da utegne tistega, ki bi odklonil sta- novanje zmagovalcem, doleteti huda reč. Cikala sta na to, da si tudi Šimenkov lahko ogleda Borla, po- tem pa še Hrvatijo in Srbijo, če jim kaj ni prav...

Anica je vsa objokana in nesrečna padla Vidki krog vratu:

»Vidka moja ljuba, reši me! Esesovca so nam naprtili! Otmí me!«

(Se nadaljuje)

Vesti z Goriškega

Turinski neodvisni list „L'Incontro“ o aretaciji dr. A. Sfiligoja

»L'Incontro«, neodvisni italijanski list iz Turina, je v svoji številki 9 od meseca septembra t.l. objavil sledeči članek o aretaciji dr. A. Sfiligoja:

»31. julija 1950 je bil na ukaz Višjega vojaškega sodišča v Rimu aretiran odvetnik Avgust Sfiligoj, predsednik Slovenske demokratične zveze v Italiji, ki družijo goriške slovenske kršćanske socialce in liberalce (demokrate, op. ur.). Ukaz aretacije je utemeljen za obsodbo Posebnega fašističnega sodišča za zaščito države, ki je leta 1941 obsodilo zaradi protidržavnega delovanja 64 primorskih Slovencev. Od teh jih je bilo pet ustreljenih; dr. A. Sfiligoj pa je dobil 30 let ječe in je bil zaprt do 8. sept. 1943 (do 28. 2. 1944, op. ur.).

Areteacija državljana, ki je bil

obsojen od Posebnega fašističnega sodišča (»Tragična burka o pravici in sramota za sodstvo« — kakor ga označuje Vrhovni narodni sodni svet), nam jasno prida, da je rak fašizma ukoreninjen v najbolj delikatnih organih italijanske države.

Kljub temu, da je bil dr. A. Sfiligoj po enem mesecu zapora v kaznišnici na Elbi izpuščen načasno svobodo, je bila s to aretacijo globoko žaljena v imenu pravice dostojebnosti vsega obmejnega prebivalstva in slovenske narodne manjšine prav v času, ko je bil Graziani izpuščen.

Ni nam znano, ali je bil krivec tega žalostnega primera kaznovan. Znano pa nam je, da si sedaj še kak drug antifašist želi, da ostane Trst raje Svobodno ozemlje.«

Šolska maša

V soboto 7. t.m. ob 8. uri zjutraj bo sv. maša za učence iz »Ljudskega doma« (ulica Croce) pri Sv. Antonu, za učence iz »Maleda doma« (ulica Randaccio) pa pri Kapucinih ob 8. uri. K maši za začetek šolskega leta so vabljeni tudi starši.

Goriško županstvo opozarja

Do 31. oktobra t.l. si morajo vsi lastniki kmečkih vozov preskrbeti kovinsko evidenčno tablico, na kateri mora biti napisano njihovo ime, priimek in bivališče. Vozovi, ki služijo prevozu raznega blaga, morajo imeti označeno tudi nosilnost in težo. Vsa ta navodila je izdala občina na podlagi čl. 45 pravilnika prometne policije.

Cepljenje proti kozam

V ambulanti zdravstvenega urada v Gorici, ul. Mazzini št. 7, bo cepjenje proti kozam in davici od 2. do 7. oktobra vsak dan od 9. do 10. ure.

V Podgori pa bodo cepili dne 9. in 10. t.m. od 14. do 15. ure.

Starši poskrbite, da bodo vaši otroci pravočasno cepljeni, ker brez potrdil o cepljenju proti kozam in davici ne bodo mogli ne v šolo, ne v vrtec.

Prodaja novega vina

Goriški župan je na predlog zdravstvenega urada prepovedal prodajo za neposredno potrošnjo do vključno 14. oktobra vseh vrst moštov kakor tudi njihovo uporabo pri rezanju navadnih in sortiranih vin.

»Matajur«

V sredo 3. t.m. je izšla prva številka glasila beneških Slovencev — »Matajura«. List se je bra-

tom ob Nadiži in Teru predstavil kot nestranski glasnik in zagovornik njihovih narodnostnih in gospodarskih potreb.

OBCINSKI SVETOVALEC G. RUDI BRATUZ JE NA RAZPOLAGO STRANKAM V NJIHOVIH OBCINSKIH ZADEVAH, NA SVOJEM DOMU, VSAK DAN OD 11. URE ZJUTRAJ.

SLOVENCI! Darujte Dobrodelnemu društvu v Gorici, ker darujete za revne SOLARČKE in DLJAKE!

Radio Trst II

NEDELJA, 8. oktobra: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 12.00 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. 16.00 Ponovitve. — 18.30 Oddaja za najmlajše. — 21.00 Z domače knjižne police.

PONEDELJEK, 9. oktobra: 19.00 Filmski trak. — 20.30 Okno v svet. — 21.00 Vokalni koncert.

TOREK, 10. oktobra: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 20.00 Evropski variete. — 20.30 Okno v svet. — 21.00 Vzorci mladini.

SREDA, 11. oktobra: 19.00 Zdravniški vedež. — 20.30 Naša šola. 21.00 Vokalni kvartet Veseli bratci.

ČETRTEK, 12. oktobra: 13.10 Slovenske narodne izjave Sramel, vmes poje pevski duet. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 20.30 Okno v svet. — 21.00 Radijski oder - Langer František: ISKRA V PEPELU, nato Pestra glasba.

PETEK, 13. oktobra: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Pogovor z ženo. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mojstri besede.

SOBOTA, 14. oktobra: 19.00 Programski periskop. — 21.00 Sobotni večer. — 22.00 Večerni koncert.

SLOVENKA srednjih let želi spoznanja z obrtnikom ali delavcem z dobro zaposlitvijo v svrhu ženitve. Ponudbe poslati na upravo lista pod značko »Dobra gospodinja«.

Izidi popravni izpitov v Gorici

Na slovenskih srednjih šolah v Gorici so izidi jesenskega izpitnega roka sledeči:

Na nižji gimnaziji:

Sprejemni izpit za prvi razred srednje šole je v tem roku polagalo 24 dijakov in dijakinj; od teh jih je izdelalo 17, 7 jih je padlo. Izdelali so: Canciani Savina, Cigoj Nives, Comelli Marija, Cotic Virgil, Culetto Marijan, Cernigoj Germana, Florenin Srečko, Gravner Ida, Guinzi Bernardin, Kocjančič Volčič, Lenardi Rudolf, Mlekuc Marko, Pahor Fabij, Pahor Jožica, Primožič Adela, Radetti Marijan in Stančič Albert.

Popravni izpit čez drugi razred je polagalo 17 dijakov, izdelalo jih je 13, štiri so padli. Izdelali so: Cernic Ivan, Erzeti Kornelij, Korosec Sergij, Laurenti Aleksander, Primožič Karel, Rapotec Karel, Cernic Emilija, Droč Danila, Mauri Marija, Perat Mariza, Petjan Lidija, Primožič Ana in Vižintin Lucijana.

Popravni izpit čez drugi razred je polagalo 20 dijakov, 13 jih je izdelalo, 7 jih je padlo. Izdelali so naslednji: Bregant Vanja, Cernigoj Andrej, Erzeti Andrej, Figelj Stanislav, Leban Borut, Lupinc Zivko, Nanut Egon, Nanut Vladimir, Radetti Virgilij, Delpin Gabrijela, Jug Leonarda, Lenardi Marija in Petroni Lavra.

Nižji tečajni izpit je položilo 22 dijakov in dijakinj, izdelalo jih je 18, padli so štiri. Izdelali so: Kozman Mihael, Jalen Janez, Leban Aleš, Martellani Egidij, Pelicon Dušan, Petrini Roland, Plisk Bruno, Stoka Drago, Vetrhi Jožko, Vivian Renato, Cadario Marija, Mozetič Milena, Peteani Majda, Polh Majda in Tomšič Vanda.

V višji gimnaziji, to je v četrtem razredu klasične gimnazije, je polagalo izpite 9 dijakov, izdelalo jih je 6, padli so trije. Izdelali so:

Bednarich Alojzij, Cigoj Marija, Češut Ivan, Jarc Aleksander, Puzzer Silvan in Suligoj Bogdan.

Malo maturo je polagalo 17 dijakov in dijakinj, izdelalo jih je štirinajst, padli so trije. Izdelali so: Cotar Zorko, Klinec Valentin, Onesti Viktor, Rešič Janko, Rusjan Sonja, Sturm Ana, Tul Alojzij, Cosina Maksimiljan, Cresevič Darja, Gruden Just, Leghissa Marta, Pojavnik Erika, Ravnik Marija in Tenze Ines.

Vstopni izpit za drugi razred je z uspehom položila Doljak Jožica. Popravni izpit čez drugi razred je polagalo pet dijakov, štiri so izdelali, eden je padel. Izdelali so: Vrtovec Dominik, Vuch Silvij, Valtrič Marko in Stekar Jožef.

Vstopni izpit za tretji razred liceja je z uspehom položil Sfiligoj Bogdan.

Popravni izpit čez prvi razred učiteljskega je imelo 10 dijakinj, 7 jih je izdelalo, 3 so padle. Izdelale so: Bolčina Ivana, Devetak Ivana,

Gomišek Marija, Jalen Majda, Lakovič Vekoslava, Makuc Hermina in Marassi Sonja.

Popravni izpit čez drugi razred učiteljskega so polagale tri dijakinje, ena je izdelala, dve sta padli. Izdelala je Pahor Marija.

Popravni izpit čez tretji razred učiteljskega je z uspehom izdelala Pavšič Kornelija.

Vstopni izpit za tretji razred učiteljskega sta uspešno položila Vižintin Almira in Uršič Anton.

Vstopni izpit za četrty razred učiteljskega sta z uspehom položili Černe Bogdana ter Husu Vijola.

Slovenski starši, vpišite vaše otroke v slovenske šole in vrtce!

Spomenica društva „Pravnik“

VI.
Nepričakovano izvajanje sodbe posebnega fašističnega sodišča od 14. decembra 1941

Toda zgodilo se je nekaj nezasišane: Vrhovno vojaško sodišče v Rimu, ki mu je bila z odlokom načelnika štaba od 8. novembra 1944 dana kompetenca za likvidacijo fašističnega sodišča in ki bi moralo uradoma in »vso možno naglico« izreči amnestijo za vse obsojence v tržaškem procesu in drugih podobnih procesih, je čakalo pet let in je dne 26. julija 1950 namesto amnestije izdalo ukaz za aretacijo dr. Avgusta Sfiligoja, slovenskega odvetnika v Gorici, da bi odsedel še preostalo kazen 17-ih let, 4-ih mesecev in 7-ih dni od tridesetletne ječe, ki mu jo je bil odpravljeni Tribunale speciale odmeril v tržaškem procesu 14. decembra 1941.

Ta nečuvni sklep Vrhovnega vojnega sodišča v Rimu, s katerim se ponovno valorizira sodba odpravljenega fašističnega sodišča in se s tem uveljavlja kontinuiteta fašističnega režima, je ne samo v navzkrižju z duhom in besedilom ustave in pozitivnih zakonov republike Italije, temveč je tudi v navzkrižju in nasprotju z duhom in besedilom mirovne pogodbe od 10. februarja 1947. (Čl. 15, 16 in 17.) Ta sklep globoko žali čut pravčnosti in vsakega demokratičnega mislečega človeka, z njim se skruni sveti spomin na žrtve, ki so padle v borbi proti fašizmu in nacizmu za svobodo, človečanstvo in demokracijo.

Zaradi tega društvo PRAVNIK, kot tolačaj ne samo slovenskih pravnikov v anglo-ameriški coni Svobodnega tržaškega ozemlja, ampak tudi kot tolačaj pravnega čuta vsega tukajšnjega slovenskega naroda, še posebej spričo dejstva, da ima na Svobodnem tržaškem ozemlju svoje stalno bivališče še mnogo drugih bivših obsojencev posebnega fašističnega sodišča in vojaških sodišč, ki so sodila pod njegovim vplivom, katerim bi znala — če že ne na samem Svobodnem tržaškem ozemlju — pa v Italiji groziti nevarnost izvršitve teh sodb v primeru prestopa meje te republike,

smatra za svojo dolžnost, da se obrne na Vas, gospod generalni tajnik, z nujno prošnjo:

1) da izvolite obrniti pozornost vlade Republike Italije na nemoralnost in nezakonitost izvršitve sodb od 14. decembra 1941, ki jo je izdal odpravljeni Tribunale speciale na razpravi v Trstu proti pripadnikom tedanje slovenske manjšine;

2) da izvolite intervenirati pri vladi Republike Italije, da bi v smislu zgoraj omenjenih ustreznih zakonov in mirovne pogodbe od 10. februarja 1947, poskrbela za dokončno praznjenje gornje sode in drugih sodb, ki so jih izrekli bodisi odpravljeni Tribunale speciale bodisi italijanska vojaška sodišča pred vojno in v vojni proti pripadnikom nekdanje slovensko-hrvatske manjšine v Italiji radi njihove borbe proti fašističnemu režimu-državi, in da bi medtem poskrbela, da se glede obsojencev na imenovanem tržaškem in drugih podobnih procesih uporabi vsaj amnestija v smislu dekreta od 17. novembra 1945 št. 719, upoštevajoč pri tem besedilo zgoraj citirane okrožnice pravosodnega ministrstva, po katerem se ta amnestija ne smatra za pomilostitev, pač pa za dolgovano dejanje pravne reparacije;

3) da izvolite predložiti to spomenico pristojnim organom Organizacije združenih narodov.

Izvolite, gospod generalni tajnik, sprejeti ob tej priložnosti izraze našega globokega spoštovanja.

Trst, 30. avgusta 1950.

Za odbor društva »Pravnik« v Trstu

Tajnik:
Dr. Jože SKRČ

Predsednik:
Dr. Josip ABRAM

Drobne vesti

Važna določila o vojnih pokojninah

Novi preurejeni zakon o vojnih pokojninah daje pravico do pokojnine tudi ženskam, katere se niso mogle poročiti, ker jim je zaročeneec umrl pri vojakih ali kot civilist zaradi vojnega dogodka. Dokazati pa morajo, da je smrt nastala v treh mesecih od dneva, ko je zaročeneec izdal pooblastilo za sklenitev poroke. Če se poroka ni izvršila po volji prizadetih strank, odpade pravica do pokojnine.

Ker se pri nas in v naših krajih večinoma ni moglo izdajati takih pooblastil za poroko po prokurii (pooblastilu) in so mnoga dekleta izgubila zaročence, s katerim bi se bila morala poročiti v treh mesecih od dneva, ko je padel v borbi ali bil odpeljan v Nemčijo in sploh v kako taborišče, od koder se ni več vrnil, menimo, da imajo tudi v takih primerih pravico do pokojnine. Namesto pooblastila pa jim lahko služi kot dokaz kakšno drugo izpričevalo, kot na primer izpričevalna listina (»atto notorio«). Svetujemo, naj vsaka prizadeta stranka zaprosi za pokojnino, če prihaja v poštev.

Poleg tega moramo še ponovno opozoriti našo javnost, da imajo pravico do pokojnine od strani Italije tudi tisti bivši italijanski državljani, ki so to državljanstvo izgubili zaradi mirovne pogodbe.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska:
tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

Tako določa prav mirovna pogodba.

Volk dlako menja, svoje čudi pa ne...

V nedeljo 1. oktobra je zborovala goriška neofašistična stranka (MSI). Med sklepi, ki so jih zborovalci sprejeli, je tudi ta, da opozorijo poslance na nevarnost, ki preti Gorici od strani »slavo-komunistov«. Kaj tako opozorilo pomeni, si lahko mislimo mi Slovenci, ki smo bili največja žrtev italijanskega fašizma. Da volk menja dlako, svoje čudi pa ne, je vsakomur dobro znano. Toda to pot ugotavljamo, da se ti neofašisti ne upajo na dan z razlogi, ki naj bi dokazali, v čem prav za prav tiči nevarnost »slavo-komunizma«! Prav gotovo zahteva od strani Slovencev, da se jim ne krati pravice, ki jim jih mirovna pogodba, ustava in pa naravni zakon določajo. Junaki pa taki, da skrivajo svoje argumente za tajnimi sklepi!

Romanje na Staro goro

Dobrodelno društvo v Gorici priredi v nedeljo 15. t.m. romanje na Staro goro. Kdor se želi udeležiti tega romanja, naj se prijavi čimprej v uradu Dobrodelnega društva, Riva Piazzutta 18.

Krojni tečaj

Se je prostih nekaj mest za krojni tečaj. Prijavite se čimprej v Dobrodelni pisarni, Riva Piazzutta 18, od 9. do 12. ure.

AKADEMSKI KLUB IZ GORICE
gostuje v nedeljo, 8. oktobra 1950 ob 20. uri
v BAZOVICI
v Prosvetnem domu
z Nušičevo veseloigro v štirih dejanjih
GOSPA MINISTRICA
Vabljeni vsi!

P. BARTOLINI

Ortopedik - specialist
za zdravljenje kile

Ulica Maria Vittoria 24, Torino
Telefon 45-350

KILO

zdravi uspešno brez operacije in ne da bi bilo treba prekiniti lastne zaposlitve (pa naj bo kila še tako razvita!) s posebno pripravo ortopedik P. BARTOLINI, ki je že mnogo let znan v naši pokrajini. Vsi bolni na kili, mladi in stari, ženske in otroci se lahko posvetujejo z ortopedikom BARTOLINI-jem, ki sprejema:

v GORICI: 13. oktobra v hotelu »Tre Corone«;

v TRSTU: 14. - 15. oktobra v hotelu »Vanolia«;

v TRZICU: 16. oktobra v hotelu »Lombardia«;

v CERVINJANU: v sredo 18. oktobra v hotelu »Italia«.

ZOBOZDRAVNIK

Dr. STANISLAV PAVLICA

TRST, VIA COMMERCIALE
10/II, TEL. 25597

PRVOVRSTNA ŠIVILJA za damske plašče in obleke se priporoča. Trst, ulica Fonderia 6/II desno.

ROMAN »JUTRO BREZ SONCA« Ivana Jonteza se dobi v prodaji pri upravi lista ter stane 1000 lir.

Mizarji kmetovalci podjetniki!
deske smreke, kope, mace, snove in trdih lesov, trame in par-kete nudijo najugodnejše

CALEA

TEL. 90441 TRST
Viale Sonnino, 24

SPOROČILO

Naša tovarna v Milanu nam je dobavila za to sezono ogromno količino dežnih plaščev (trenčev) za moške in ženske v vseh modernih krojih in najboljši kakovosti.

CENE BREZ KONKURENCE!

NABAVITI V NAŠI TRGOVINI, POMENI

NABAVITI NEPOSREDNO V TOVARNI.

Cene nekaterih vzorcev:

Dežni plašči	za ženske s pokrivalom iz čiste bombaževine	L. 7.800
Dežni plašči	za moške iz čiste bombaževine	„ 8.500
Dežni plašči	za moške s pokrivalom iz bombaževine »makò«, podloga v istem blagu	„ 10.500
Dežni plašči	iz nepremočljive svile	„ 11.800
Dežni plašči	za ženske s pokrivalom iz bombaževine »extra makò«, podloženi z istim blagom	„ 14.500

Magazzini del Corso

Trst - Corso, 1 - Galleria Protti

KRZNARSTVO

Velika izbira najmodernejših modelov vseh vrst iz domačih in inozemskih krzen po ugodnih cenah

KRZNARSKA DELAVNICA PINTO

TRST, ul. Fabio Severo 20-I. - telefon 25-522

Ogled zaloge brezobzeven! Strokovna izdelava zajamčena!

Dobro vpeljano

trgovino s krznarstvom
sredi mesta z vsem inventarjem in obrtnim dovoljenjem prodam zaradi izselitve v inozemstvo
Ponudbe na upravo lista pod šifro »kupim«

URARNA UL. ROMA 19 ZLATARNA

VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENČNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE

NECCHI novi model B U

NA OBROKE

za vezenje, krpanje, obšivanje lukov, prišitje gumbov, čipke, cikcakaste žive. Vsa dela se izvršujejo brez okvirja. Pouki za vezenje brezplačno.

SIVALNI STROJI na industrijski tok za čevljarje in krojače.

PRODAJA NADOMESTNIH DELOV. RADIOAPARATI najboljših znamk pri

TULLIO

TRST - ul. C. BATTISTI št. 13
Tel. 65-33 - TRZIC, na Korzu